

שמעתא עמיקתא

גליון רע"ז - פרשת שופטים - תשע"ז - קהילת הניכי הישיבות, רמות ב' 80

פניני הלכה

האומר פליחות ביחיד האם יכול לומר הקטעים שבלשון ארמית

איתא **בתניא רבתי** (סי' ע"ב - ענין התשובה) בתוך ביאור סדר הפליחות - ואומר מכוני רחמים מכוני דמעה וכו' כסדר הכתוב בסידורים. ומצאתי בשם ה"ר אביגדור כהן צדק ז"ל שאין זוה משום משתף שם שמים ודבר אחר וכו'. ויש מקשין לפי שאומרים אותן הבקשות בלשון ארמית כמו במטותא מניכון ומלאכי מרומא, במטותא מינד מיטטרון ספרא רבא, ואמרין השואל צרכיו בלשון ארמית אין נוקקין לו. הא לא קשיא מידי, דביחיד לא ישאל צרכיו בלשון ארמית אבל בציבור מותר. ומסתברא היכא דליכא מניין עשרה שאין לומר אלו הבקשות שהן בלשון ארמית, לפי שיש מן המלאכים שאין מכירין בלשון ארמית ואין נוקקין לו, שהרי המלאכים המצוין עליו לשומרו אין מבינין אלא לשונן, אבל המלאכים המסורים לצבור הם מבינים בכל לשון, לפיכך אומרין אותן בציבור. ע"כ. וכן הוא ב**שיבולי הלקט** (סי' רפ"ב). ובפשטות נראה דכל דבריו לא קאי אלא לענין הבקשות הנאמרות אל המלאכים. וכלשון **הגמ'** (שבת יב: וסוטה לג:) "כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נוקקין לו". אבל שאר תפילות שנתקנו שאין למלאכי השרת שפיר מצי לאומרם אפי' ביחיד. וז"ל **הא"ר** (סי' תקפ"א ס"ק ט) - וכתב בספר התניא סי' ע"ב דאם אין מניין אין לומר הבקשות בסליחות בלשון ארמי כמו במטו מינד, שאין מלאכים מכירין בלשון ארמית, אם לא המסורין לציבור.

אולם **המשני'ב** (סי' תקפ"א ס"ק ז) כתב - וכן אותן הבקשות שהן בלשון תרגום, כגון מחי ומסי וכו' ומרן די בשמיא וכו' לא יאמר כשאין שם עשרה [א"ר]. ודבריו צ"ב, דאמאי לא מצי להגיד שאר הבקשות שבלשון ארמית, דנהי דאין מלאכי השרת מבינים הלשון, הרי אינו פונה בבקשתו למלאכים, אלא נושא תפילתו לאביו שבשמים.

וכן הקשה **הכף החיים** (לגרי"ח סופר זצ"ל - סי' תקפ"א ס"ק כ"ח) - מיהו לא ידענא מהו אם לא יבינו המלאכים, וכי מי שלשונן לשון ארמית ושואל צרכיו מאתו יתברך אין שמעין דבריו, והא כתיב מי כה' אלהינו בכל קוראנו אליו, וזוה נשתבחו ישראל ששואלים צרכיהם בלי שום אמצעי. וכן משמע מסתימות דברי הפוסקים שכתבנו לעיל סי' תקפ"א ס"ה דכל הסליחות יחיד יכול לאומרם חוץ מ"יג מידות דצריך לאומרם בנגינתם ובטעמם כקורא בתורה.

אלא הוה הקשה כן על הא"ר, ולכאוי על דברי הא"ר ל"ק, ד"י"ל דכוונתו דוקא לאותן בקשות שבהם פונים למלאכי השרת. אולם בדברי המשני'ב מבואר דלמד בדברי הא"ר דעל כל הבקשות שבלשון ארמית קאי. ואף דהמעין בדברי הגמ' יראה לכאוי דאף בקשה שאינו פונה בה למלאכי השרת אין לאומרם בלשון ארמית, דז"ל הגמ' שם (שבת יב:). אמר רבה בר בר חנה כי הוה אזלינן בתריה דרבי אלעזר לשילוי בתפוחא זימנין אמר המקום יפקדך לשלום, וזימנין אמר רחמנא ידכרינך לשלם. ומקשינן - היכי עביד הכי והאמר רב יהודה לעולם אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי, ואמר רבי יוחנן כל השואל צרכיו בלשון ארמי אין מלאכי השרת נוקקין לו, שאין מלאכי השרת מכירין בלשון ארמי. ופרקינן - שאני חולה דשכינה עמו. ע"כ. ומבואר דאף היכא דמברך חברו לא ישאל בלשון ארמית, כיון דאין מלאכי השרת נוקקין לו. וכיוצא בציבור מצינו **בריי"ף** (ברכות ז:) שכתב דהא דקתני תפלה בכל לשון ה"מ בצבור אבל ביחיד לא כאמר רב יהודה אמר רב לעולם אל ישאל וכו'. ועיינן בזה עוד **בטור ובש"ע** סי' ק"א.

[ועיינן עוד בכל בו (הל' ק"ש וברכותיה) שכתב בשם **הרי"ף** דהא דקרא ק"ש בכל לשון יצא היינו דוקא בצבור, אבל ביחיד לא כדאמר ר' יוחנן אל ישאל אדם צרכיו בלשון ארמי וכו'. ואף **הב"י** (סי' ס"ב) דהשיג

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר לטלטל מיהם השמולי בשבת

א. סוגי מוקצה. ב. מכשירי חשמל ללא חוט לוחט (מאוורר וכדו'). ג. טלטול נר בשבת. ד. הטעם דשלהבת חשיבא מוקצה. ה. מכשיר שיש בו חוט לוחט. ו. שאינו נראה שהחוט מתאדם. ז. כשיש מאכל בתוך אר על המכשיר. מצויים בזמנינו מכשירים חשמליים ללא חוט לוחט כגון מאווררים וכדו', וכן מכשירים עם חוט לוחט כגון פלטה של שבת, מיהם חשמלי וכדו'. ויש לדון האם מותר לטלטלם בשבת.

א. סוגי מוקצה

מצוינו כמה סוגי מוקצה: א' כלי שמלאכתו לאיסור. כלומר כלי שמיוחד לדבר שאסור לעשותו בשבת. ואפי' אם רק רוב מלאכתו לאיסור הוא ג"כ בכלל זה. ומותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו בלבד. ב' מוקצה מחמת גופו (דבר שאין עליו תורת כלי) כגון אבן, דאסור בטלטול לגמרי. ג' מוקצה מחמת חיסרון כיס, דהיינו חפצים שבני"א מקפידים עליהם שלא יפגמו ומחמת הקפדת הצעלים אין עומדים לשימוש בשבת כלל, כגון סכין של שחיטה, דאסור בטלטול לגמרי.

וכמו"כ מצוינו דבר הנאסר בטלטול מחמת שהוא בסיס לדבר איסור שהונח עליו בערב שבת על מנת שישאר שם בכניסת שבת, כמבואר ב**בטש"ע** בסימן ש"ט. ועיי"ש ב**מ"ב** (שם ס"ק י"ח) התנאים בזה. ויש עוד סוגי מוקצה אלא שאינם נוגעים לני"ד, ואכמ"ל.

ב. מכשירי חשמל ללא חוט לוחט (מאוורר וכדו')

והנה מכשירים הפועלים ע"י כח החשמל ואין להם חוט לוחט, יש לדון בהם בשני אופנים: א' בזמן שפועלים. ב' בזמן שאינם פועלים. באופן הראשון יש לעיין האם דינם ככלי שמלאכתו לאיסור כיון שאינם פועלים אלא ע"י שמחברים אותם לחשמל שהוא דבר האסור בשבת, או דלמא אינם בכלל מוקצה כיון שעיקר השימוש של כלים אלו הוא שימוש של היתר ואינו מוקצה כלל אלא שמופעלים ע"י החשמל. ובאופן השני יש לדון האם אסורים בטלטול משום שאין להם שימוש בשבת.

כתבו **התוס'** בשבת (לו: ד"ה הא ר"ח) דנר (כלי שנותנים בו שמן ומדליקים בו פתילה) אף כשלא הדליקו בו אש מקרי כלי שמלאכתו לאיסור. והביאם **הרע"א** (סי' רע"ט על המ"א ס"ק ט) (וכתב דזה דלא כהרשב"א החולק וס"ל דבכה"ג לא חשיב מוקצה כלל). וכהרע"א פסק **המ"ב** (שם ס"ק י"ט ושע"ח אות טו). ומבואר שכלי שעושים בו מלאכה אפי' שלא עושים אותה על ידו, חשיב כלי שמלאכתו לאיסור, ואי"כ י"ל דה"ה לענין כלי חשמלי שמחברים אותו לחשמל כיון שנעשה איסור על ידו (ע"י חיבורם לחשמל) חשיב כלי שמלאכתו לאיסור.

אולם יש לחלק דשאני נר שבעיקר בא לשמש לעשיית מלאכת הבערה ע"מ להאיר, משא"כ מכשיר חשמלי שתכלית חיבורו לחשמל הוא ע"מ להפכו לכלי פועל ואין החיבור אלא הכשר להשתמש בו, ואין זה סיבה לאסור הכלי בטלטול, דלא מצוינו כלי חשוב מוקצה מחמת שצרכיהם לעשות מלאכה ע"מ לייצר או להפעילו. ועיינן. וזה דומה להא דכתב **הפנים מאירות** (ח"ב ס"ק קכג) דמה שפסק השו"ע סי' ש"ח סעי' נ"א דאסור לטלטל מורי שעות מיירי במורי שעות שפועלים ע"י תנועת האדם, משא"כ בשאר מורי שעות אשר קודם שבת נערך והולך מעצמו כ"ד שעות אלו מותרים, ע"כ. והביאו **המ"ב** (סי' שח ס"ק עח). וכן דעת **האג"מ** (או"ח ס"ה ס"ה כג, וע"י עוד בחאו"ח ח"ג ס"י מט - ט) שכלים חשמליים שאין להם חוט לוחט, הגם שפועלים ע"י החשמל ומחברים לחשמל, אינם מוקצים בשבת, ומותר לטלטלם, אפי' הם כליים שעושים בהם מלאכה, דאין להחשיבם כמלאכתו לאיסור מחמת שמקבלים כוחם על ידי דבר האסור כמו חשמל, דדבר שמלאכתו לאיסור פירושו דבר שעושים בו איסור, ולא דבר שנעשה ע"י איסור, ע"כ. וכן צידד **הגרשז"א זצ"ל** (מנח"ש ח"א ס"י ט ד"ה נראה דאף) ע"פ הפנים מאירות הני"ל, אלא שכתב דאפשר דחשיב כלי שמלאכתו לאיסור מפני שהוא עומד שהאדם יפעיל אותו ע"י החשמל, וכיון שלפני הפעלתו חשיב כלי שמלאכתו לאיסור תו לא פקע מיניה שם זה (ומי"מ אם הכלי פועל ע"י בטריה חשמלית חשיב ודאי כלי שמלאכתו היתר, עיי"ש הטעם).

ודעת **הגריש"א זצ"ל** (אשרי האש ח"ב פ"ז אותיות קב וקמז) שדינם ככלי שמלאכתו לאיסור. (והשבט הלוי (ח"ח ס"י קסז אות ה) כתב שאם הוא פועל יש צדדים להתיר עכ"פ ככלי שמלאכתו לאיסור, ועיי"כ מי שמטלטלו עכ"פ ברגל אין מונזיחים אותו, דטלטול ע"י רגל קיל יותר כהסכמת המשנה ברורה, ע"כ. וכן דעת **הגרני"ק שליט"א** (חוט שני ח"ג עמ' א וקעח) דיש לחוש שלא לטלטל כלי חשמל כלל. אבל כלי המופעל ע"י בטריה שבתוכו, נראה דמותר לטלטלו בשבת).

וכ"ז בזמן שפועלים, אבל בזמן שאינם פועלים שאין להם שימוש עתה ללא חיבור לחשמל, דעת **האג"מ** (או"ח ח"ה ס"י כב אות לו) שדינם ככלי שמלאכתם לאיסור. וכן נקטו **הגרשז"א זצ"ל** (מנח"ש ח"א ס"י ט) ו**השבט הלוי** (ח"ח ס"י קסז אות ה). ודעת **הגריש"א זצ"ל** (שם) דהוי מוקצה מחמת דהוי כשבר כלי. (ואם מקפידים על המכשיר שיהיה קבוע במקום מסויים מחמת שמקפיד עליו שלא לטלטלו, י"ל דחשיב מוקצה מחמת חיסרון כיס, וכמו שמצינו ב**מ"ב** (סי' שח ס"ק ח וס"ק קס"ח ושע"ח ס"י שי אות יט). ולדעת החזו"א הני"ל אפילו אם אין ערכו רב, אבל קובעים לו מקום, חשיב מוקצה מחמת חיסרון כיס. וכן דעת **הגרי"ק שליט"א** (זולה ומשקה עמ' קסב).

ג. טלטול נר בשבת

וכ"ז לענין כלים חשמליים שאין להם חוט לוחט, אבל אלו שיש להם חוט לוחט, י"ל שדינם כדון נר שאסור בטלטול. דמבואר **בשבת דף מ"ז ע"א** דנר אסור בטלטול בשבת, דהנר השמן והפתילה נעשים בסיס לדבר האסור.

ועיינן **ברש"י** בדף מ"ד ע"א (ד"ה חוף) שפירש שם דנר הדולק בשבת בעוד שהוא דולק אסור בטלטול, שמא יכבה הנר, ע"כ. וכ"כ **הרמב"ם** (פיה"מ שם), **התשב"ץ** (ח"א ס"י קלא) ו**הרע"ב** (פ"ג מ"ו ד"ה חוף). וכן הוא **בדרישה** (סי' שי אות ג).

אלא דע"י **במהרש"א** (מד. ד"ה בפרש"י) שהעיר על דברי רש"י דמסקנת השי"ס בדף מ"ז היא דאסור בטלטול משום דהוה הנר והשמן והפתילה בסיס לדבר האיסור, ע"כ. וכן הקשה **המ"א** (סי' רע"ט ס"ק יא). וכן **הריב"ש** (סי' צג) הביאו **הב"י** (סי' רע"ט) נקט שאין טלטול הנר אסור אפילו בעוד שהוא דולק אלא מפני שנעשה בסיס לדבר האסור. וכן הוא **בט"ז** (שם ס"ק ב). ועיינן **ברמב"ן** (מלחמות ביצה י: ט) ו**בריטב"א** (שבת שם) שכת' שהוא נעשה בסיס לשהבת. וכן פירשו **הלבו"ש** (שם) ו**המחצה"ש** (שם ס"ק יא). וכן פסק **המ"ב** (ס"ק א). ועיי' **בפנ"י** (שבת מז.) ו**בצל"ח** (מד. ד"ה וזה ד"ה ומעלה נלע"ד, ומו.) מש"כ ליישב שיטת רש"י.

[ואף כשהלהבת כבתה אסור לטלטל הנר, משום דאמרין מ"ז דאיתקצאי לביהש"מ איתקצאי לכולי יומא כמבואר ב**מ"ב** בסי' רע"ט ס"ק א'. ועיי' עוד **במ"ב** בסימן ש"ח ס"ק ח', **בחזו"א** (סי' מא ס"ק טז) ו**במנח"ש** (ח"א ס"י יד)].

